

Landelijke onderwijsdag natuurinclusieve landbouw

Jeroen Kruit (Wageningen Environmental Research) en Louise van der Stok (Stichting ReGeneratie)

HOOFDVRAAG

Hoe kunnen we het HBO en MBO onderwijs inrichten op een transitie naar een (natuurinclusief) landbouwsysteem in balans. En hoe past agroforestry in dat verhaal?

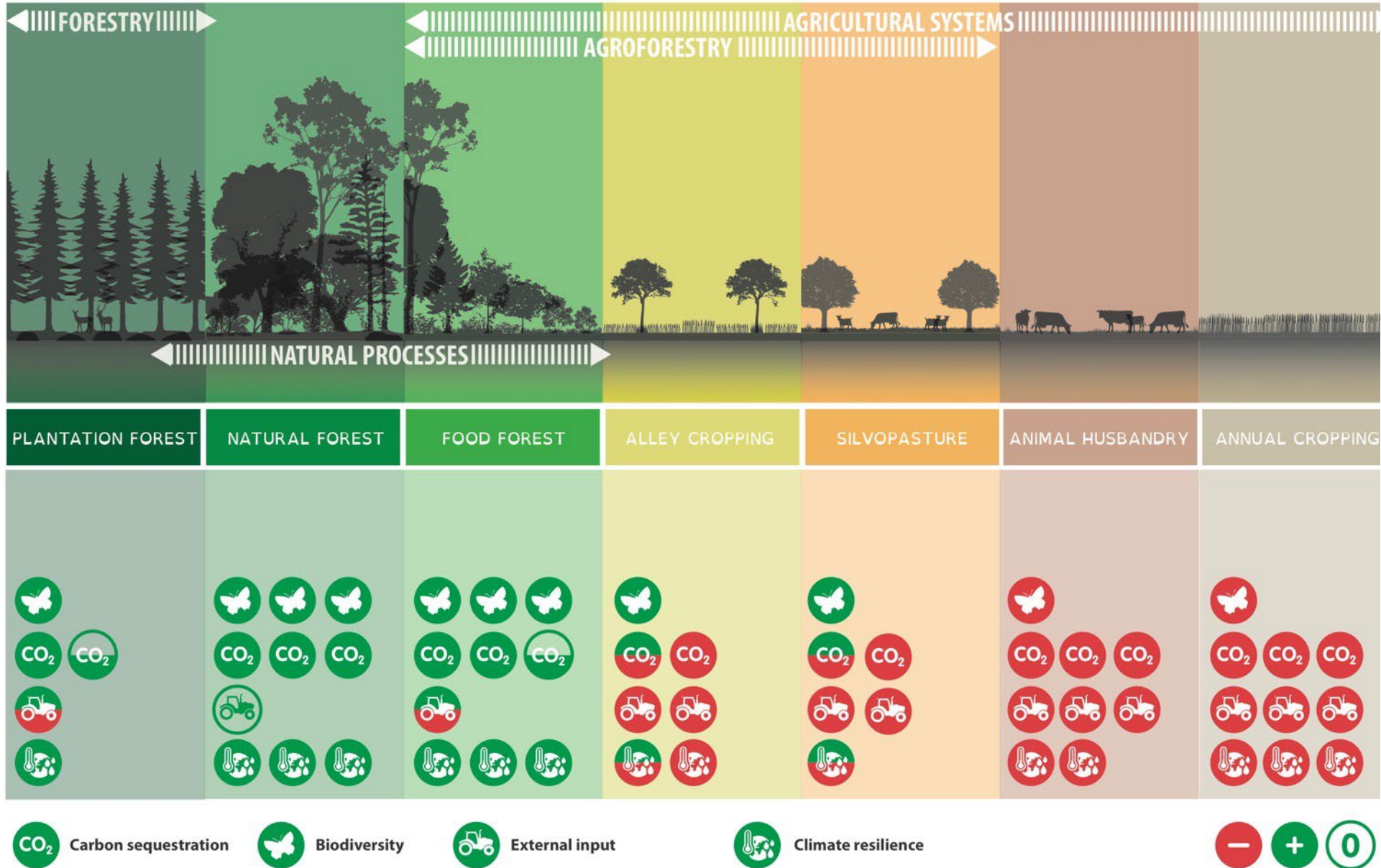
- Wat zijn belangrijke aspecten van natuurinclusief leren?
- Wat zijn de grootste uitdagingen om natuurinclusief te integreren?
- Waar liggen de kansen om natuurinclusief te integreren?

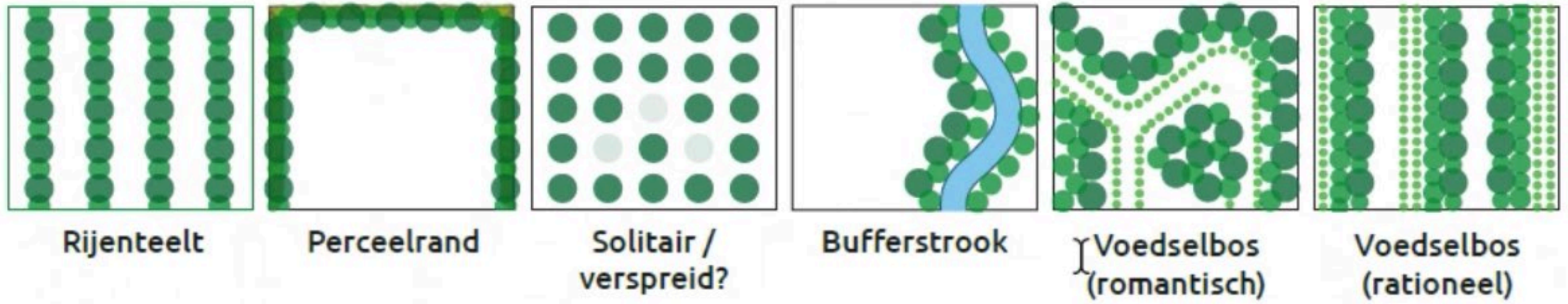
AGENDA

- 11.00-11.10 inloop
- 11.10-11.20 intro
- 11.20-11.40 argumenten verzamelen a.d.h.v. stellingen
- 11.40-12.10 op onderzoek a.d.h.v. vragen
- 12.10-12.30 samen de hoofdvraag beantwoorden

LAND USE

WWW.VOEDSELBOSBOUW.ORG

Bron: NMVB in samenwerking met ANN 2023

Beeld: Cerial Lucker

Beeld: Cerial Lucker

Beeld: Cerial Lucker

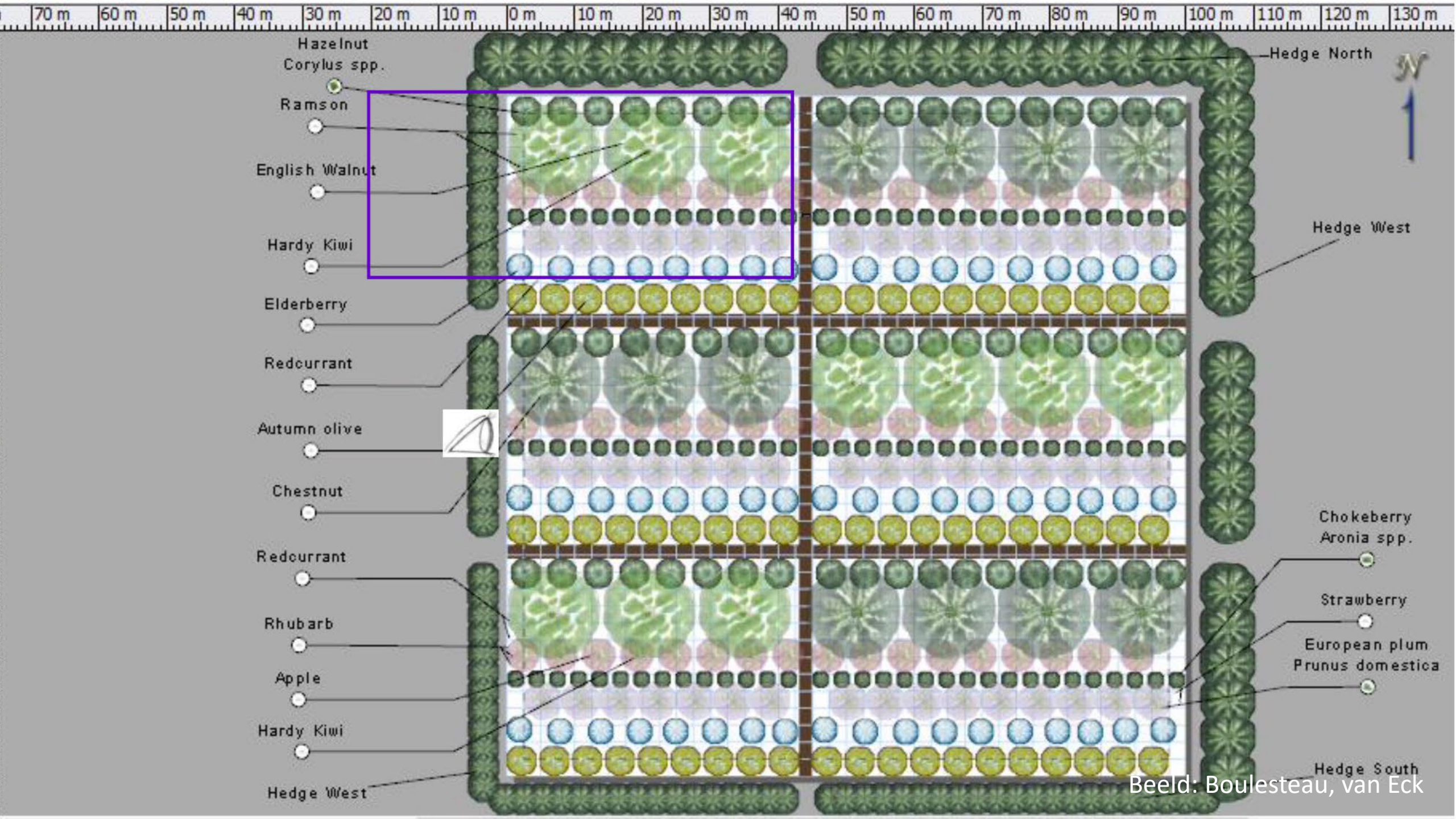
Beeld: Cerial Lucker

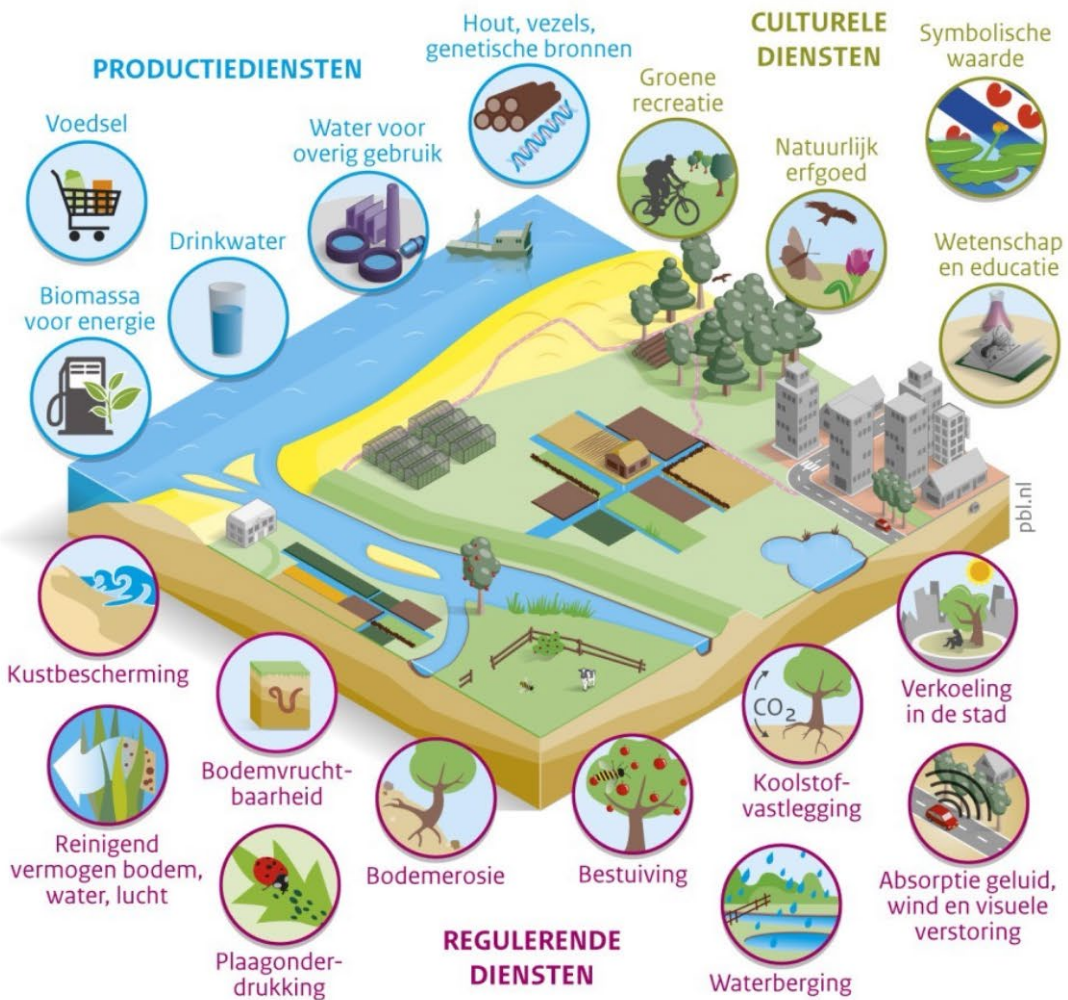
Beeld: Internet

Beeld: Voedselbos Ketelbroek

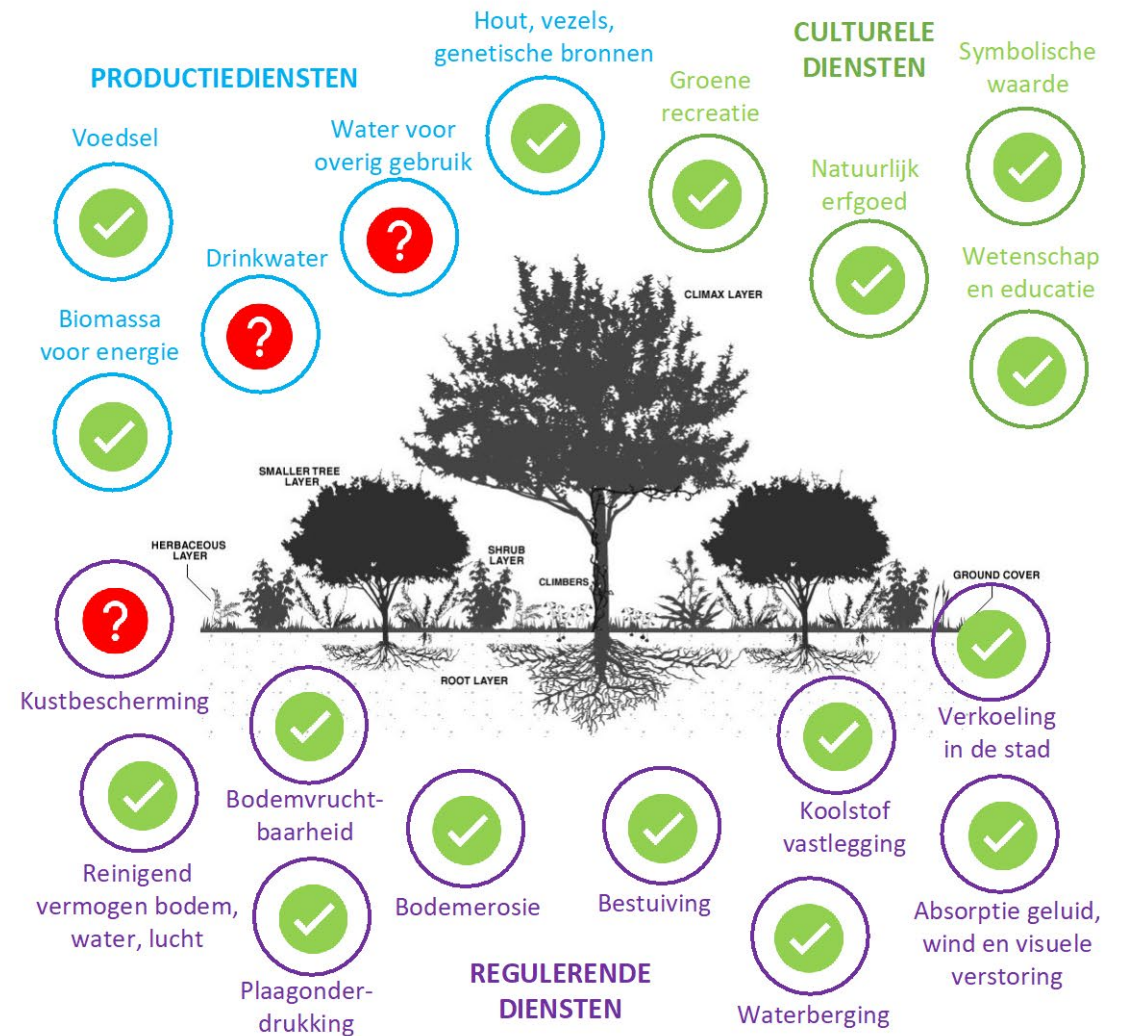
Voorbeelden van ecosystemendiensten in Nederland

Bron: PBL, WUR, CICES 2014

www.pbl.nl

Voorbeelden van potentiële ecosystemendiensten voedselbossen

Bron: <http://coedforestgarden.co.uk/what-is-it/>

AGENDA

- 11.00-11.10 inloop
- 11.10-11.20 intro
- 11.20-11.40 argumenten verzamelen a.d.h.v. stellingen
- 11.40-12.10 op onderzoek a.d.h.v. vragen
- 12.10-12.30 samen de hoofdvraag beantwoorden

STELLING 1

Natuurinclusief denken en voelen

'Landbouw is meer dan een teeltmethode'

*Bij NIL ben je dagelijks bezig met teelt en je soorten (bomen), ook sociaal aspect, kun je je omgeving meenemen, machines anders, alles omschakelen.

***Bij gangbaar houd je ook rekening met waterstand, akkerranden, machines, groenbemester - je werkt wel anders, dus gangbaar is ook meer dan een teeltmethode.*

Natuur inclusieve landbouw is meer dan een teeltmethode.

Uitdagingen ecologisch oplossen i.p.v. technologisch

Wat is natuur inclusief? Is ook een discussie of mate van complexiteit. Strookje erbij of systeemverandering.

Bij gangbaar wordt echt ingestoken op economie. In NIL spelen ook andere zaken mee

* NIL = meervoudige waarde creatie, breder dan alleen de teelt. Verdienmodel is breder dan alleen het financiële

STELLING 2

Ja

*Impact chemie op bodem is bottleneck voor behoud gangbaar

Natuur inclusief is de route naar een klimaat robuust agrarisch systeem.

Het is duidelijk dat het anders moet, draagkracht aarde / natuur

Diversiteit is de route, diversiteit (flora fauna, mindsets, inkomsten) in alle vormen geeft meer veerkracht

* Zijn er limieten in de diversiteit? Hoe gangbaar kan gangbaar nog zijn?

Precisie landbouw kan heel efficiënt zijn en is nodig om de transitie naar natuurinclusief mogelijk te maken

STELLING 3

Er is ook weerstand bij studenten tegen natuur-inclusief. Het is heel eng om dat tot je te nemen als je opgegroeid bent met een ander verhaal

Openstaan voor leren van elkaar, vooral op school, zijn vaak werelden apart, liggen grote kansen

Samen op trekken, studenten betrekken bij echte vraagstukken die ondernemers hebben

Moeten werkt niet, in aanraking komen met anders wel

Meedenken met worstelende / zoekende boer - die het naders probeert te doen, maar nog niet precies weet wat wel/niet werkt - door studenten kan heel goed werken voor de boer en de student

Niet alle studenten zijn hetzelfde. Op VMBO, MBO, HBO en WO zijn alle verschillen te vinden.

Onderwijsvernieuwing moet wachten op marktvernieuwing.

Aandacht voor legio oplossingen voor legio regio's

Algemene vormen van onderwijs. Alle opties aanbieden en studenten mee in contact laten komen

Het gaat ook om een houding. Mensen opleiden die kunnen omgaan met veranderingen.

Ervaren is belangrijk. Bushcraft voorbeeld

Leerwerkbedrijven zijn heel waardevol, boeren zijn vaak ook docent, ervaren is belangrijk om het te snappen

Intensieve landbouw kan ook worden verbeterd door natuurinclusieve methoden

Warmonerhof 2 typen studenten, stadse vrije schoolleerlingen die fan zijn en kinderen van bioboeren die bedrijf ouders willen overnemen

VRAGEN

- Hoe gaan we in het onderwijs om met verschillende perspectieven op de urgentie voor verandering?
- Wat kunnen we NU al doen om studenten en docenten warm te maken voor natuurinclusief onderwijs?
- Wat is er nodig om natuurinclusief te kunnen integreren in het HBO en MBO onderwijs?
- Moet je een natuurinclusief curriculum aanbieden of het hele leren natuurinclusief maken (bijvoorbeeld whole-school approach)?

OOGST

- Ervaren – op bedrijven - ook werken
- Combinaties van onderwijsniveaus - samenwerking
- Aandacht voor natuur in andere vakken dan alleen de groene
- Voor het MBO beginnen – voortgezet onderwijs
- Zonder oordeel mogelijkheden laten zien, mening laten vormen
- Onderdeel van maatschappelijke vorming
- Constant in aanraking brengen
- Werkvormen zoals debat in onderwijs brengen
- Bewijslast is belangrijk – onderzoeken met studenten
- Manier waarop het besproken wordt
- Samenbrengen verschillende opleidingen – rollenspellen
- Regionaal samenkomen in docententeams - intervisiegroepen

TERUG NAAR DE HOOFDVRAAG

Hoe kunnen we het HBO en MBO onderwijs inrichten op een transitie naar een (natuurinclusief) landbouwsysteem in balans. En hoe past agroforestry in dat verhaal?

- Wat zijn belangrijke aspecten van natuurinclusief leren?

Leren zonder oordeel, diversiteit, ervaren in de praktijk

- Wat zijn de grootste uitdagingen om natuurinclusief te integreren?

Weerstand, overkomen van de oordelen, wordt als geïsoleerd gezien

- Waar liggen de kansen om natuurinclusief te integreren?

Vroeg beginnen, samen met de praktijk, mengen van groepen (niveaus, opleidingen, docenten, etc.)